СРЕДНО УЧИЛИЩЕ "ХРИСТО СМИРНЕНСКИ"
4180 гр. ХИСАРЯ, бул."Христо Ботев"№43, 0337/62172,62173, info-1603708@edu.mon.bg

УТВЪРИЛ: /П/
Асен Сурчев
Директор на
СУ „Христо Смирненски“

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ В СУ „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ” ГР. ХИСАРЯ

Приет на заседание на Педагогическия съвет с Протокол № 13/31.08.2026 г. и утвърден със Заповед РД-10-1860/31.08.2026 г. на Директора на СУ „Христо Смирненски“

Целта на училищния механизъм за противодействие на тормоза е успешно да намали факторите, които са свързани със средата в училище и допринасят за проявата на агресия, както и за утвърждаване на агресивни модели на поведение. Реален напредък в справяне с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции.

Механизмът включва мерки и дейности за превенция и намеса, както и разписани механизми и отговорности за действие в ситуации на насилие.

Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Последиците от насилието в училище са особено тежки и продължителни и оказват силно въдействие върху цялостното развитие на младата личност

Същност - тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група. Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз – словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз – например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз – например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой

неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Тормозът може да се случва както във физическата среда, така и във виртуалната среда (**кибертормоз**). Бурното развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спада разпространяването на: - обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронните средства за комуникация или в социалните мрежи; - разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис в интернет или по други канали без негово съгласие, кражба на самоличност, разпространение на слухове в социалните мрежи др.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е деструктивен и опасен вид насилие. Следователно усилията за справяне с насилието от деца над деца в училище трябва да бъдат насочени към всички проявления на това явление, а не само към неговите физически форми.

Разпознаването на **физическото** насилие включва следните физически и поведенчески показатели:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;

- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;

- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;

- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;

- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;

- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;

- влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;

- чести отсъствия от определени часове, например физическо възпитание и спорт;

Разпознаването на **психическото** насилие включва следните физически и поведенчески показатели:

- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;

- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;

- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;

- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;

- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;

- употреба на алкохол, медикаменти, самозанемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);

- психосоматични симптоми.

Разпознаването на **сексуалното** насилие включва както изброената по-горе симптоматика, така и различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възрастова група деца).

ПРЕВАНТИВНИ МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В СУ „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ“-ГР.ХИСАРЯ

1. Функциониране на Училищен координационен съвет за справяне с насилието с ясни функции и делегирани отговорности
2. Изграждане на защитна мрежа
3. Изработване на план за противодействие на училищния тормоз.
4. Създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.
5. Промени в ПДУ и провеждане на политика на нулева толерантност към насилието и тормоза.

ДЕЙНОСТИ ЗА СПРАВЯНЕ С ТОРМОЗА

<u>Дейности на ниво клас/класна стая:</u>

1. Форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит, като се използват възможностите на часа на класа, предмети от задължителното учебно съдържание, различни извънкласни и извънучилищни дейности.

2. Извеждане на теми от учебното съдържание, които могат да се използват за работа и анализ по проблема насилие, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли, функционирането на групите и институциите и т.н.
3. Съвместна работа с МКБППМН – Хисаря, Общински младежки клуб „Иноватор“ – гр. Хисаря, ЦОП – Хисаря и РУ – гр. Хисаря
4. В час на класа осъществяване на обучение на принципа на обучение от връстници.

Дейностите на ниво училище

1. Обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулиране на общоучилищни ценности и правила, които да бъдат част от училищната политика;

2. Договаряне на единен механизъм, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;

3. Разработване приемане на промени в Правилника за дейността на училището и обсъждането им с училищната общност;

4. Прилагане на програми за развитие на личните и социалните умения на децата;

5. Подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоза;

6. Подобряване на системата за съобщаване на случаи на тормоз (въвеждане на нови форми и канали, гарантиране на конфиденциалността);

7. Включване на експерти, родителите и самите ученици в процеса на създаване и реализирането на всички интервенции;

8. Използване на подхода за работа с връстници (peer education), които трябва да станат естествените помощници при реализирането на всички видове интервенции както по отношение на децата, които са обект на тормоз, така и по отношение на децата, които упражняват насилие;

9. Повишаване квалификацията на учителите за работа с програмите, включително реализиране на специализирани тренинги за определени категории от работещите в училище за справяне с критични ситуации и други;

10. Ясно разпределение на конкретни отговорности на всички възрастни в училището, вкл. дежурства на определени места;

11. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти;

12.Насочване към основни здравни и социални услуги за децата и семействата.

Родителското съдействие

1.Създаване на информационна банка с родители - специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, лекари, свещеници) или други професии, които могат да бъдат полезни, включително журналисти, спортисти, драматурзи, композитори, музиканти, художници и други, с чиято помощ могат да реализират ценни училищни инициативи и други;

2.Привличане на родителите в реализирането на училищните инициативи, свързани с превенцията на насилието в училище.

3.Поставяне и дискутиране в заседанията на Обществения съвет на теми, свързани с насилието и тормоза в училище и превенцията.

Въвеждане на защитната мрежа

Съгласно Закона за закрила на детето, чл. 7 (1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане", Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

(2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна".

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на училището срещу насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата училищна общност, за да бъде максимално ефективна.

ТАБЛИЦИ ЗА КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ПЪРВО НИВО - НИСКО НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА: **Форми на физически тормоз са например**: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. **Форми на вербален тормоз са например:** подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди, нецензурни/неприлични коментари; **Форми на психически тормоз са например:** омаловажаване, клюкарене, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, измисляне на прякори. **Форми на сексуален тормоз са например:** показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст. **Форми на кибертормоз**	На първо ниво, по правило, действията се предприемат автономно от класен ръководител или учител заедно с родител, като се предприема педагогическа работа – индивидуално, за група ученици или за целия клас. При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. По изключение, ако насилственото поведение се повтаря, педагогическата работа не дава резултат, последствията са посериозни, ако се касае за насилие от страна на група към индивид или ако едно и също дете или ученик бива тормозено неоднократно в ситуации, класифицирани като първо ниво, то тогава следва се да	Ситуациите от първо ниво не се регистрират.	**1)** Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз – подробно информиране за случилото се от всички участници. **2**) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. **3)** Уведомяване на родител **4**) Консултации - предприемане на индивидуални разговори с участниците. **5)** Мерки и действия от страна на класен ръководител – намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. **6)** Мониторинг на предприетите мерки и действия.

са например: обидни обаждания и изпращане на обидни съобщения(SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи, др.)	предприемат действия, предписани за ситуации от нива две или три.		
ВТОРО НИВО – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ: **Форми на физически тормоз са например:** шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. **Форми на вербален тормоз са например**: подигравки, отправени пред целия клас илигрупа, публично унижение, обиди; **Форми на психически тормоз са например:** изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация. Форми на социален тормоз са например: интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. **Форми на сексуален тормоз са например:** сексуално докосване, показване на порнографски	На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител, представител на координационния съвет и директор и задължително участие на родител. Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да се обърне към отделите за закрила на детето. Координационният съвет прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз и се предприема работа по случай. Възстановяване на щети при наличие на такива.	**1)** Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз. **2)** Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. **3)** Уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията при ситуации с по-сериозни последици по преценка на класния ръководител заедно с директора; Уведомяването е задължително и незабавно, когато се отнася до случаи на сексуален тормоз, проявяващи се в подтикване или принуждаване към сексуални действия. **4)** Уведомяване на родител. **5)**Консултации. **6)** Мерки и действия - работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на индивидуална работа по случай с ученик в риск от тормоз и разписване на индивидуална програма. Мониторинг на предприетите мерки и действия.

материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. **Форми на кибертормоз са например**: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение.			
ТРЕТО НИВО – ЗЛОУПОТРЕБА СЪС СИЛА, КАКТО И ПРИ ЕКСТРЕМНИ СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ИЛИ ЗА ТЕЛЕСНИЯ ИНТЕГРИТЕТ, ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА: **Форми на физически тормоз са например**: сбиване,задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. **Форми на вербален тормоз са например:** закани, заплахи, обиди, клетви, които накърняват сериозно достойнството,публично унижение и др.;	На трето ниво, по правило,уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно от служителя на училището, идентифицирал тормоза. Действията на ниво училище сепредприемат от директор заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура,директорът	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона. Ако друга организация или услуга е въвлечена в работата с ученика, училището установява връзка с тези	1)Верифициране на подозрение или откриване на ситуация на тормоз и незабавно уведомяване на ОЗДи/или органите на полицията. 2)Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участниците. 3)Уведомяване на родител. 4)Консултации-предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване къмдруги служби и/или услуги от страна на директора. 6) Мониторинг на предприетите мерки и действия.

Форми на психически тормоз са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване заупотреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации. **Форми на социален тормоз са например**: заплахи, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които нараняват други. **Форми на сексуален тормоз са например:** съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение. **Форми на кибертормоз са например:** повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография.	следва да информира центъра за социална работа, отделите за закрила на детето и/или полицията. Отговорът на училището може да включва насочване към местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и полицията, ОЗД и община по силата на координационнния механизъм; съставяне на Протокол за тормоз и възстановяване на щетата; включване на учениците в допълнителни програми, насочване към услуги от общността.	организации или услуги и хармонизира дейностите.	

АЛГОРИТЪМ
ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ В СУ „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ” ГР. ХИСАРЯ

Алгоритъмът разписва конкретни задачи и съответните им срокове с оглед на реализирането на **дейностите по превенция и интервенция** съгласно Механизма за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище:

1.Запознаване на педагогическия и непедагогическия персонал с формите на насилие,с Механизма, с Правилата и Процедуритеза противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище (педагогически персонал-на педагогически съвет, непедагогически персонал-на общо събрание)

Срок: *месец септември 2026 г*

2.Запознаване на учениците и родителите с формите на насилие, с Механизма, с Правилата и Процедурите за противодействие на училищния тормоз между децата и учениците в училище(учениците –в Час на класа, родителите-на родителска среща).

Срок: *месец октомври 2026 г*

3.Определяне на Координационен съвет със заповед на директора на училището.

Срок: *до 15 септември 2026 г*

4.Извършване на оценка на тормоза между децата и учениците в училището в началото и в края на учебната година от класните ръководители.

Срок: *за началото на учебната година –до втората седмица на месец октомври, и за края на учебната година –месец април-май, непосредствено преди приключване на учебния процес за съответния етап на образование.*

5. Анализ и обобщаване от Координационния съвет на резултатите от оценката в резултат на изследването.

Срок: *за началото на учебната година –до края на месец октомври, и за края на учебната година –до края на месец май-юни, след приключване на учебния процес за съответния етап на образование*

6.Запознаване на заинтересованите страни с обобщените резултати и обсъждане на необходимостта от предприемане на конкретни мерки и действия.

Срок: *първата седмица на месец ноември, втората седмица на месец юни*

7. Разработване от Координационния съвет на Училищен план за превенция и интервенция на насилието и тормоза за 2026/2027 учебна година, който се утвърждава от директора на училището.

Срок: *месец септември 2026*

8.Въвеждане на Дневник за случаите на тормоз.

Срок: *15 септември* 2026 г

8.1. Дневникът има за цел да подпомогне процеса на координация и комуникация в училище във връзка с осъществяването на цялостна училищна политика за противодействие на училищния тормоз;

8.2. В дневника се документират ситуациите, съответстващи на Класификацията на нивата и формите на тормоз, и предприемането на съответните действия (съгласно Таблицата от Механизма), които изискват намесата на координационния съвет;

8.3. Всяка описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата; какво се е случило –кратко описание на случая, кога се е случило, кои са участниците; кой служител е регистрирал ситуацията –име и подпис; какво е предприето като действия (намеса, превенция); кои отговорни участници са информирани (институции, органи, родители), как е приключила ситуацията или на какъв етап е и какво предстои;

8.4. Координационният екип анализира ситуацията и определя необходимостта от индивидуална работа по случай с ученик, чиято координация се осъществява от секретаря на Координационния съвет.

8.5. Дневникът за случаите на тормоз се съхранява при Директора, заедно със съпътстващата документация.

Срок: *целогодишен*

9. Изготвяне на годишен отчетен доклад на координационния съвет до директора на училището.

Срок: *края на учебната година –месец май-юни, след приключване на учебния процес за съответния етап на образование.*

УЧИЛИЩЕН КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ ЗА СПРАВЯНЕ С НАСИЛИЕТО

1.ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Настоящият координационен съвет за справяне с насилието е приет на Педагогически съвет, Протокол № 13/31.08.2026 г.

2. СЪСТАВ НА СЪВЕТА:

Председател: Нели Кацарска – педагогически съветник

Секретар: Надежда Упинова-Бегова - психолог

Членове: Тихомир Стоянов – ЗД по УПД

Теодора Чинкова - родител

Марин Печенков – учител

3. ЦЕЛИ

1. Осигуряването на условия за ефективно упражняване на правата на учениците, като условие за свободното и пълноценното им личностно развитие.
2. Предотвратяване и противодействие на тормоза в училище.
3. Намаляване на проявите на насилие сред подрастващите в училищното общуване чрез превенция и изграждане на училищна среда на ненасилие и толерантност с участието на цялата училищна общност.

4. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА КООРДИНАЦИОНЕН СЪВЕТ ЗА СПРАВЯНЕ С НАСИЛИЕТО

1. Да популяризира сред всички служители и ученици притите правила за действие при сигнал за насилие или дете в риск от насилие, като постави схемата за действие при сигнал за насилие или дете в риск на информационно табло.
2. Да регистрира всички ситуации на тормоз и насилие
3. Да информира съответните служби за случаите в училище
4. Да подава в срок сигналите в Дирекция „Социално подпомагане”, ДА „Закрила на детето” или МВР
5. Да изгради съвет на родителите
6. Да организира обучение за новоназначени служители по проблемите на насилието и агресията
7. Осигурява материали по темата в училището.